

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Дороніної Євгенії Романівни

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

«Управління депозитною діяльністю банку»

072 Фінанси, банківська справа і страхування

Студенки 2 курсу

групи БС.мз-81а

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання

на відповідне джерело _____

Є.Р. Дороніна

Керівник ст. викладач, к.е.н.

_____ І.В. Діденко

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Теоретичні аспекти управління депозитною діяльністю банків.....	6
1.1. Економічна сутність та значення депозитної діяльності банку....	6
1.2. Особливості оподаткування депозитів в зарубіжних країнах.....	13
1.3. Проблеми формування депозитного портфелю та заходи їх подолання.....	16
2 Аналіз депозитної діяльності ат кб «приватбанк» у порівнянні з провідними банками України.....	22
2.1. Аналіз депозитної діяльності банків в Україні.....	22
2.2. Спостереження та оцінка ризиків депозитної діяльності комерційного банку.....	34
Висновки.....	
Список використаних джерел.....	
Додаток А Фінансова звітність.....	

ВСТУП

Наявність достатньої кількості ресурсів є дуже важливим для ефективного функціонування банку. Переважна частина ресурсів банку формується за рахунок капіталу, який він залучає. Ефективна депозитна діяльність банку, є важливим завданням банківського управління, а використанню раціонального механізму по залученню ресурсів повинно приділятися найбільше уваги при існуючій боротьбі за вкладників та їх кошти між конкурентами.

Депозитна діяльність передбачає залучення банками вільних грошових коштів юридичних та фізичних осіб, під час цього процесу використовуються різні види банківських рахунків. З розвитком банківських установ вдосконалюються і урізноманітнюються види депозитів.

Ефективно організована депозитна діяльність банків значно впливає та відзначається на їх надійності, фінансовій стабільності, може бути передумовою досягнення показників платоспроможності та ліквідності, тому питання розвитку депозитної діяльності є актуальним в умовах нестабільності фінансового ринку.

Депозитна діяльність базується на здійсненні депозитних операцій, що є основним джерелом формування банківських ресурсів, питанням здійснення та розвитку депозитних операцій приділяли велику увагу відомі українські вчені серед яких: М. Алексеєнка, І. Бланка, З. Васильченко, О. Васюренка, О. Вовчак, О. Дзюблюк, О. Копилюк, В. Кириленко, А. Кириченка, В. Лагутін, А. Мороз, Р. Стельма, Н. Шелудько та інші.

Важливою складовою удосконалення депозитної діяльності можна вважати розширення спектра банківських послуг, які б надавалися в комплексі із депозитним обслуговуванням. Це означає, що окрім традиційного розрахунково-касового обслуговування, банки будуть надавати своїм клієнтам ряд додаткових послуг, наприклад: ведення пенсійних рахунків,

бухгалтерський облік операцій, нарахування та сплата податків, оплата комунальних послуг, розрахунки заробітної плати та інші.

Використання комплексного обслуговування широко застосовується у банківській практиці розвинутих зарубіжних країн, ефективність його застосування вже доведена. Тому перейняття позитивного зарубіжного досвіду вітчизняними банками є доцільним і актуальним у сфері розвитку системи електронних платежів та зростання попиту на додаткові банківські послуги.

Мета роботи – дослідження теоретичних основ та діючої практики формування та аналізу депозитних ресурсів в комерційному банку, а також розробка напрямків вдосконалення структури ресурсів, забезпечення їх зростання та підвищення конкурентоспроможності банку.

Досягнення поставленої мети зумовило вирішення наступних завдань:

- розкрити економічну сутність та значення депозитної діяльності банків;
- окреслити напрями вдосконалення депозитної діяльності банків України.

Для дослідження депозитної діяльності банку використовувались такі методи як: аналіз та синтез, абстрактно-логічний, узагальнення та групування, базисний, логічний та статистичний.

Об'єкт дослідження – депозитні операції банку як інструмент залучення банківських ресурсів.

Предмет дослідження – процес організації, аналізу та удосконалення депозитних операцій банківської установи.

У магістерській роботі об'єкт та предмет дослідження розглядаються на прикладі ПАТ «ПриватБанк». Таким чином, ефективне управління депозитними операціями передбачає розширення мережі та видів депозитних рахунків, задоволення потреб клієнтів в найрізноманітніших банківських послугах, забезпечення гарантій вкладень через систему страхування депозитів та тощо.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВ

1.1. Економічна сутність та значення депозитної діяльності банку

Вклади та депозити є основною складовою залучених коштів банків, які формуються в процесі здійснення депозитної діяльності. Вклади населення та депозити юридичних осіб є основою для комерційного банку, який здійснює свою діяльність на ринку.

Вільні грошові кошти фізичних та юридичних осіб банки залучають за допомогою проведення депозитних операцій, у процесі яких використовують багато видів банківських рахунків.

Проте, більшість рахунків клієнтів відносяться до депозитних. Депозитним може бути будь-який рахунок, на якому зберігаються кошти клієнта.

Загалом депозитна діяльність банків залежить від обраного принципу формування та проведення депозитної політики банку, її суть необхідно розглядати як у широкому, так і у вузькому значеннях.

У широкому значенні депозитну політику банків характеризують як стратегію і тактику банків при його діяльності щодо залучення ресурсів із метою повернення, а також при організації та управлінні депозитним процесом.

Під депозитною політикою у вузькому значенні розуміють стратегію і тактику банків в частині організації депозитного процесу з метою забезпечення їх ліквідності [1].

Депозитна діяльність – це діяльність банківських установ щодо залучення тимчасово вільних коштів фізичних та юридичних осіб для розміщення їх на власний розсуд для отримання прибутку [1]. Депозитна діяльність банків включає етапи відображені на рис. 1.1.

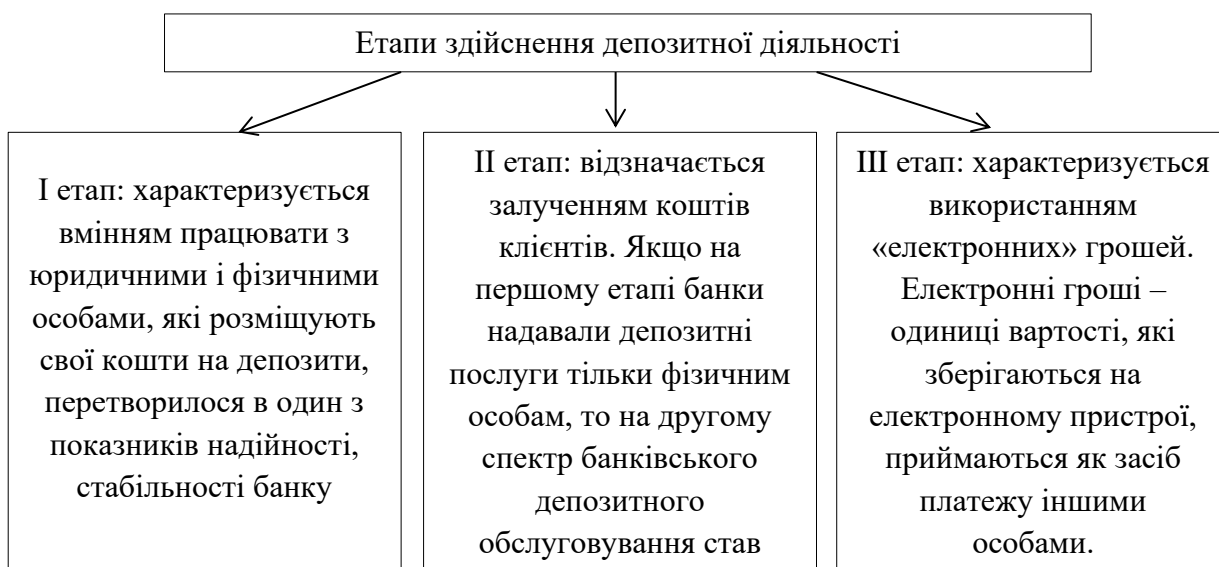

Рисунок 1.1 - Етапи здійснення депозитної діяльності

Джерело: складено на основі []

Депозит (від латинського – річ, віддана на збереження) – це економічні відносини щодо передачі коштів клієнта у тимчасове користування банку. Особливість депозиту полягає в його роздвоєнні в практичному застосуванні[].

По-перше, депозит є для вкладника потенційними грошима, вкладник може виписати чек і направити відповідну суму в обіг. Але в той же час „банківські гроші” приносять клієнтові дохід, в такому разі вони вже виступають в ролі капіталу.

За визначенням Петрук О. М. депозит – кошти, що надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із чинним законодавством України, нерезиденту на чітко визначений строк та під процент і оформлюються відповідною угодою [].

Професор Тиркало Р. І. дає наступне визначення депозиту: депозит – це грошові кошти у готівковій або безготівковій формі, у національній або іноземній валюті, що передані банку їх власником, або третьою особою за дорученням та за рахунок власника для зберігання на певних умовах депозитних операцій [].

Перевага депозиту перед зберіганням грошей у готівці в тому, що депозит приносить дохід у вигляді відсотку, а недолік у тому, що відсоток за депозитом нижчий порівняно з тим, який виплатять за капітал, якщо його взяти в позику.

Тому саме при депозитних операціях дуже чітко визначається значення комерційної діяльності банків – платити за депозит дешевше, а розміщувати його дорожче.

Суб'єктами депозитної діяльності є банки і депоненти (вкладники).

Об'єктами депозитних операцій є кошти, які розміщені на рахунках в банках і за якими банки виплачують відсотки клієнтам.

Умови виплати процентів за цими депозитами визначаються угодою з обох сторін. Залишки коштів на цих рахунках постійно змінюються, тому банки цей вид залучених коштів можуть використовувати тільки для короткострокових кредитів, при цьому необхідно постійно слідкувати за поточною ліквідністю балансу [1].

Депозитні операції є основою реалізації депозитної діяльності, за визначенням Тиркала Р. І. Вони трактуються як пасивні операції банків із залучення грошових коштів юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валютах у формі вкладів (депозитів) шляхом їх зарахування на відповідні рахунки на певних умовах [1].

В результаті здійснення депозитних операцій банки залучають від юридичних та фізичних осіб депозити до запитання, які є найдешевшими залученими ресурсами серед платних ресурсів.

Витратність цього виду ресурсів знаходиться в межах 1-2 % річних за залишками на рахунках вкладників. До депозитів до запитання (або онкольних депозитів) відносять:

- залишки на поточних рахунках клієнтів;
- кошти місцевих бюджетів та позабюджетних фондів;
- кошти на коррахунках інших банків (рахунках «лоро»);

- кошти в розрахунках (невикористані залишки за акредитивами, лімітованими чековими книжками, кошти замовників на спеціальних рахунках, розрахунках по капітальних вкладеннях в цілому за об'єкт);
- вклади населення до запитання [].

Депозити до запитання зберігаються на поточних рахунках клієнтів у банку. Вони використовуються для постійних стандартних розрахунків вкладника з його партнерами. За вимогою клієнта кошти з поточного рахунка можуть видаватися готівкою у будь-який час.

Вклади до запитання можна прирівняти до вкладів з попереднім повідомленням банку щодо наміру забрати кошти з рахунку (мінімум за місяць до цього) [].

Банки обмежують використання депозитів до запитання для інвестиційних та кредитних операцій, так як вони є нестабільними, тому власникам поточних рахунків сплачується низький депозитний процент або не сплачується зовсім.

Так як плата за депозити до запитання відсутня, банки намагаються утримати вкладників та заохочувати збільшення внесків на поточні рахунки шляхом пропозиції додаткових сервісів та підвищення рівня якості обслуговування [].

Окрім депозитів до запитання в банках зберігаються також і кошти юридичних та фізичних осіб, такого типу вклади називаються строковими.

Строкові депозити – це грошові кошти, які розміщуються в банку на строго обумовлений термін і можуть зніматися після закінчення цього терміну або після попереднього повідомлення банку за встановлений період [].

Строкові депозити відповідно можуть бути від юридичних та фізичних осіб (вклади населення). Банкам вигідніше залучати строкові депозити, бо вони є більш стабільними та дають можливість користування ними тривалий термін.

Саме строкові депозити дозволяють банкам кредитувати клієнтів на більш тривалі терміни за вигіднішими для банку умовами, тому зростання їх

частки у депозитному портфелі є позитивною тенденцією, при цьому цей вид депозитів має вищий процент, ніж короткострокові.

Враховуючи, що сьогодні підприємства майже не мають у розпорядженні вільних коштів в обороті, у депозитному портфелі є велика частка вкладів населення. Витрати на залучення депозитів фізичних осіб є нижчими, тому вони є важливою складовою та умовою стабільності банківських ресурсів.

У банках передбачається оформлення строкових депозитів терміном на 1, 3, 6, 9, 12 місяців або ще триваліші строки. Така детальна градація заохочує клієнтів до раціональної організації власних грошових коштів та розміщення їх на депозити, а також створює банкам умови для управління своєю ліквідністю [1].

Зняття строкових вкладів по закінченню терміну договору відбувається переказуванням коштів на поточний рахунок клієнта або видається готівкою в касах банку.

Строкові депозити є для банків кращим видом депозитів, оскільки вони стабільні і зручні в плануванні банківської діяльності.

За ними сплачується високий депозитний процент, його рівень змінюється в залежності від терміну, періоду повідомлення про вилучення, виду вкладу, загальної динаміки ставок грошового ринку та інших умов [1].

За економічним змістом та характером депозиту є два види: пасивні та активні депозити.

Пасивні депозити виступають джерелом залучення банківських ресурсів.

Активні депозити – засіб розміщення тимчасово вільних кредитних ресурсів.

Значна частка активних депозитів у валюті балансу негативно характеризує ділову активність банку та означає, що він не в змозі ефективно розпоряджатися своїми кредитними ресурсами.

Класифікацію депозитів банку за різними класифікаційними ознаками наведено на рис. 1.2.

За цільовим призначенням депозити поділяються на: дохідні депозити та гарантійні депозити.

За способом юридичного оформлення зобов'язань виокремлюють: депозити, оформлені угодою, депозити з наданням ощадної книжки, депозити з наданням ощадного сертифіката.

За формою вилучення депозиту та нарахованих процентів розрізняють: безумовні депозити та умовні.

Безумовні депозити бувають без попереднього повідомлення та з попереднім повідомленням.

Умовні депозити можуть бути вилучені у разі настання певних обумовлених угодою обставин.

За економічним змістом та характером депозиту розрізняють: пасивні та активні депозити.

Пасивні депозити виступають джерелом залучення банківських ресурсів.

Активні депозити – засіб розміщення тимчасово вільних кредитних ресурсів.

За строками розміщення коштів рахунки поділяються на: депозити (вклади) до запитання та строкові депозити.

У свою чергу, в структурі строкових депозитів виділяють: ультрастрокові (типу овернайт), короткострокові (до одного року) та довгострокові (більше одного року).

За категоріями вкладників депозити поділяються на: депозити банків; депозити за рахунок бюджетних коштів, депозити суб'єктів господарської діяльності; депозити фізичних осіб.

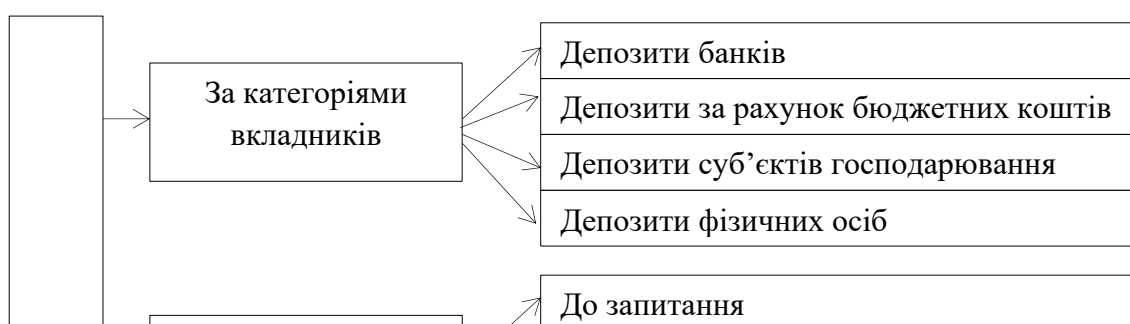

Рисунок 1.2 - Класифікація депозитів банку

Існує три важливі чинники, правильність поєднання яких впливає на ефективність формування бази ресурсів банку, це стабільність (стійкість), вартість та строковість. Розглянемо переваги та недоліки окремих складових залучених ресурсів за цією ознакою.

Порівняно з міжбанківськими кредитами, залучення тимчасово вільних коштів у депозити забезпечує підвищення ліквідності банку, збільшення обсягів активних операцій та формування їх ефективної структури, прискорення безготівкових розрахунків, зменшення вартості ресурсів.

Мета депозитної політики, як елементу політики банку тісно пов'язана із загальними стратегічними цілями банку та має відповідність цим цілям. Загальною метою банківської політики в цілому та депозитної політики, як її елементу, є скорочення витрат на залучення коштів, одержання прибутку від розміщення коштів клієнтів, а також постійний розвиток банку в напрямі збільшення обсягів і широти послуг, що забезпечує стабільність та збільшення прибутку банку [1].

Отже, важливою економічною основою депозитної діяльності комерційних банків є формування депозитної бази. У депозитів є певні недоліки, проте якщо раціонально та ефективно організувати депозитну діяльність, то нормальна банківська діяльність буде забезпечена.

1.2. Особливості оподаткування депозитів в зарубіжних країнах

При побудові депозитної політики банками повинні враховуватися інтереси вкладників, адже розвиток депозитної діяльності перш за все базується на тому, що фізичні та юридичні особи вкладають свої кошти на збереження, якими вже потім користуються банківські установи, яким вони довірилися.

Якщо відбудуватиметься нехтування інтересами клієнтів, банку буде досить складно розширювати обсяги депозитних ресурсів та особливо покращувати їх склад зі сторони якості.

Окрім вкладників банку необхідно враховувати поведінку та інтереси держави, що є набагато складніше, адже дії держави досить складно спрогнозувати.

Стосовно впливу зі сторони держави в Україні це, наприклад, заборона на дострокове зняття депозитних вкладень або введення сплати податку на доходи від вкладів, що клієнт розміщує в банку.

Зрозуміло, що податок на банківські вклади є одним із джерел надходження коштів до бюджетів держави в багатьох країнах.

У розвинутих країнах ставка податку є вище, ніж у тих, що розвиваються. Переважно у більшості країн світу цей податок було запроваджено як наслідок світової кризи 2008 року.

У числі країн, у яких присутній податок на банківські депозити є Польща, Угорщина, Латвія, Литва, Болгарія та інші. У краях ЄС було прийнято Директиву Ради ЄС "Про оподаткування доходу із заощаджень у формі виплати процентів", за умовами якої, у разі відмови ідентифікації отримувача доходу у вигляді відсотків податок утримується у розмірі ставки 15% (20% - з 1 липня 2008р., 35% - з 1 липня 2011р.)

Звичайно, що в кожній країні відрізняються податкові ставки та процедури оподаткування. Більшість країн використовують комбіновану систему оподаткування доходу.

В Україні в липні 2014 року було запроваджено податок на доходи фізичних осіб на "отримання пасивних доходів" громадян в розмірі 15%.

У 2015 році ставка ПДФО на відсотки за депозитом була підвищена з 15% до 20%. Також було введено новий вид податку - військовий збір в 1,5%.

З 2016 року ставка податку на відсотки за депозитом була знижена до 18%. Військовий збір продовжує стягуватись у розмірі 1,5%. Загальна сума утримань складає 19,5%.

Європейські країни використовують три процедури оподаткування доходів закладами:

1. Більшість країн утримують податок при виплаті процентів. Тобто вкладник не бачить окремої суми коштів, яка утримується, просто зменшується ставка відсотка за депозитом. Це вважається найпростішим способом оподаткування процентних доходів населення.

2. У Данії, Нідерландах та Швеції доходи за вкладами окремо включаються в щорічну податкову декларацію і за діючою шкалою оподаткування потім обкладаються податками.

3. У Франції, Німеччині та Іспанії діє система попередньої оплати для можливості нарахування податку на доходи.

Таблиця 1.1 – Порівняння оподаткування банківських вкладів в різних країнах, %

Країна	Ставка податку на дохід від депозитів,%	Ставка за депозитом,%
Австрія	25	12
Чехія	15	1,1
Литва	10	3,2
Латвія	10	1,6
Канада	27-29	1,0
США	10-35	1,0
Франція	55-40	2,02
Данія	38-59	6,3
Нідерланди	30	5,2
Польща	20	4,0
Великобританія	20	3,45

Згідно таблиці можна зауважити, що таке оподаткування, хоч воно і не знаходить підтримки зі сторони населення, застосовується в основному у розвинутих країнах зі стабільною економікою.

У середньому в Європі ставка податку на доходи від депозитів фізичних осіб складає 25-30%. Яскравою була ситуація на Кіпрі у 2013 році, коли у рамках програми подолання дефолту ставку податку збільшили майже у 7

разів, з 5 до 30%. Такі дії повели за собою масові зняття депозитів населенням у розмірі до 100 тис. євро. З приводу цього було прийнято рішення про блокування і обмеження видачі коштів з депозитних вкладів, що відповідно викликало судові позови та протести зі сторони вкладників. У результаті сформувалася значна недовіра до банківської системи Кіпру.

Такий досвід свідчить про те, що недостатня раціональність, продуманість та аналіз ризиків щодо впровадження тих чи інших заходів для впливу на певну ситуацію в країні може мати наслідки не покращення ситуації, а навпаки її ускладненню.

1.3. Проблеми формування депозитного портфелю та заходи їх подолання

Основа конкурентоспроможності банку на ринку банківських послуг складає його прибутковість та розміри обсягів наданих послуг, для забезпечення цих складових досить актуальним і важливим для розвитку є управління залученням оптимального обсягу тимчасово-вільних коштів населення та суб'єктів господарювання.

Депозитний портфель є важливою складовою ресурсної бази банківської установи. Під депозитним портфелем потрібно розуміти сукупність коштів на депозитних рахунках вкладників, залучених банком на договірній основі.

Банки весь час знаходяться у пошуках оптимальних варіантів по формуванню ресурсної бази. З боку стабільності банківських ресурсів та діяльності банку в цілому, важливо, щоб більша частина цієї бази складала строкові вклади. Проте існуюча нестабільність економіки нашої країни не може забезпечувати довіру клієнтів вкладати свої збереження у банк на тривалі терміни.

За оцінкою експертів в українських громадян знаходиться великий потенціал грошових ресурсів, що міг би бути розміщений на банківських вкладних рахунках.

Банківські ресурси за джерелами утворення поділяються на дві групи: власні ресурси банку і зобов'язання. Структуру банківських ресурсів наведено на рисунку 1.3.

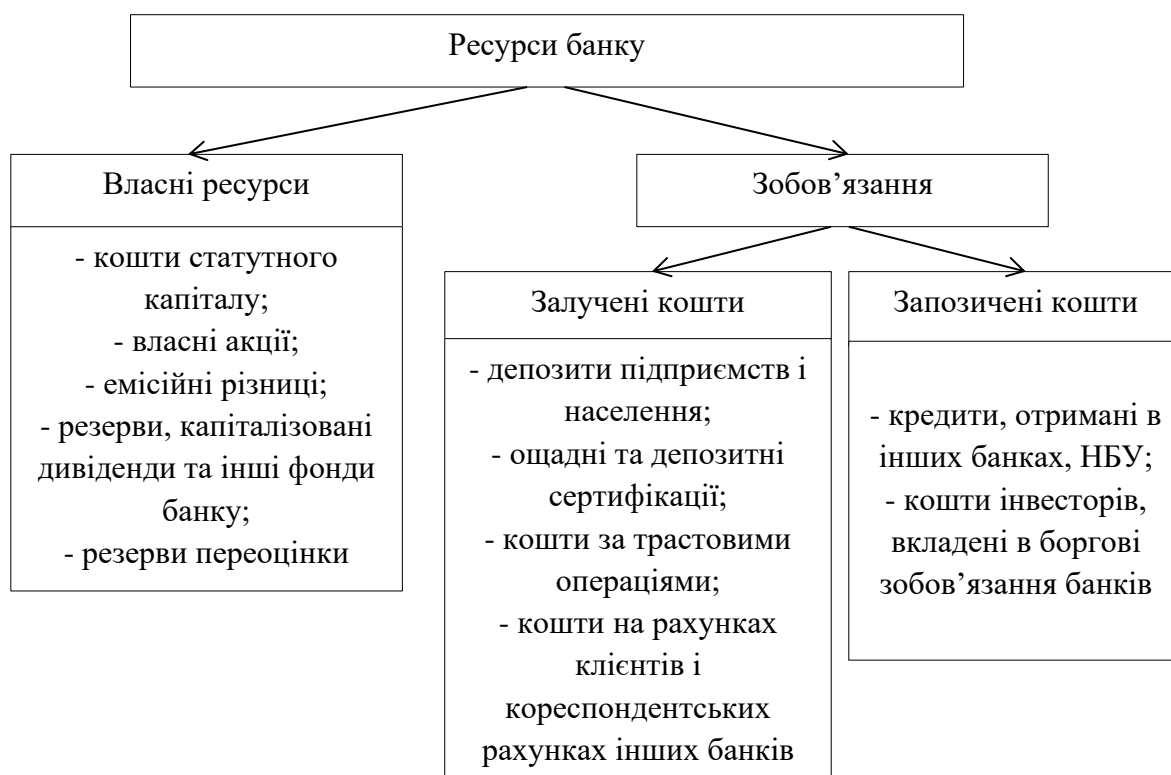

Рисунок 1.3 – Структура ресурсів банку

На формування банківських ресурсів впливає досить багато факторів, як внутрішніх так і зовнішніх.

До внутрішніх факторів можна віднести такі як:

- фактичний розмір капіталу;
- імідж банку на ринку депозитних внесків і поточних рахунків;
- ефективність маркетингової, конкурентної політики банку;
- кваліфікація персоналу, у тому числі культура обслуговування клієнтів;

- технології, що використовуються банком, та їх відповідність потребам наявних і потенційних клієнтів;
- широта послуг, що надаються клієнтам у процесі обслуговування їх поточних, депозитних й інших рахунків;
- фінансові можливості щодо оплати залучених коштів;
- ефективність розміщення залучених коштів;
- цінова політика банку;
- маркетингова стратегія банку;
- стабільність клієнтської бази банку;
- стратегія реструктуризації банку, взагалі та фінансової реструктуризації, зокрема.

Вважається, що найвпливовішими зовнішніми факторами є:

- облікова ставка національного банку України;
- норматив обов'язкового резервування;
- конкуренція банків;
- податкове законодавство;
- економічні нормативи діяльності банків;
- система гарантування вкладів;
- стан і тенденції розвитку фінансового ринку;
- збільшення доходів населення.

Формування депозитного портфеля потрібно розглядати як безперервний циклічний процес, що складається з основних етапів:

- аналіз (дослідження "поведінки" грошових коштів на рахунках клієнтів);
- планування (орієнтація на залучення певних груп клієнтів, і види депозитів);
- робота з залучення клієнтів (впровадження нових продуктів, гнучка тарифна політика та індивідуальна робота з клієнтами);
- контроль.

На стійкість ресурсної бази банку впливають велика частка депозитів до запитання та більшість короткострокових вкладів, ніж довгострокових.

З іншого боку, короткотермінові ресурси дешевші, що позитивно позначається на нижній межі процентної маржі. Отже, завдання формування депозитного портфеля досить складне та полягає у забезпеченні переважання стабільних і в той же час недорогих ресурсів.

Важливим аспектом під час вирішення завдання формування депозитного портфеля є планування роботи з залучення депозитних ресурсів. Для забезпечення планування і управління роботою з залучення клієнтів банку необхідно оцінити можливу величину залишку грошових коштів, яку можуть забезпечити потенційні та наявні клієнти.

Отже, для якісного управління депозитними ресурсами банку необхідно вирішити такі основні завдання:

- визначити найбільш вигідних клієнтів з погляду можливості ефективнішого використання їх ресурсів, тобто таких, які забезпечують більшу стабільність депозитної бази та значний залишок на своєму рахунку;
- планувати роботу з залучення клієнтів, тобто знати, скільки клієнтів необхідно мати або залучити для підтримання заданого обсягу депозитної бази та її складових;
- забезпечити ефективність кожної операції, пов'язаної з обслуговуванням клієнта, тобто потрібно розраховувати собівартість послуг, що надаються, і визначати їх рентабельність в розрізі кожного клієнта, що дасть змогу проведення гнучкої індивідуальної цінової політики;
- розробити інформаційно-аналітичну систему підтримки ухвалення рішень під час формування депозитного портфеля.

Це ключовий фактор впливу на можливість вчасно отримувати необхідну інформацію, щоб оперативно та адекватно реагувати на проявлені зміни.

Для того, щоб мінімізувати можливість ризику та підвищити ефективність депозитної політики банку важливий безперервний процес

аналізу та вдосконалення діяльності банку по залученню вкладів. Як спосіб удосконалення депозитних операцій можна запропонувати диференціацію депозитних рахунків вкладників з різноманітним режимом функціонування, це надасть клієнтам банку додаткову можливість використовувати власні заощадження з достатнім рівнем доходів.

Для подальшого розвитку депозитних операцій та збільшенням даного джерела в ресурсній базі доцільно удосконалювати існуючі та впроваджувати нові інструменти, методи та моделі. Аналіз проблем формування депозитного портфеля банків та оцінка депозитного ризику дали можливість зробити висновок, що для зниження ризику відтоку коштів клієнтів, що є основним ресурсом для діяльності будь якої банківської установи в умовах нестабільності депозитної бази необхідно, в першу чергу, зберегти вже існуючих клієнтів та ввести до депозитної лінійки гнучкі умови обслуговування депозитних вкладів. Такий підхід зумовить зростання довіри населення і приватного сектора економіки до банку. Таким чином банк зможе збільшувати обсяги надійних депозитів та інвестувати ці кошти в регіональні програми розвитку економіки.

2 АНАЛІЗ ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» У ПОРІВНЯННІ З ПРОВІДНИМИ БАНКАМИ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз депозитної діяльності банків в Україні

Депозитні банківські операції відносяться до пасивних операцій банку, тобто це операції, за їх допомогою банківські установи формують свої грошові ресурси для проведення кредитних, інвестиційних та інших подібних активних операцій.

Метою здійснення депозитних операцій є:

- залучення коштів для подальшого їх розміщення в активні операції;
- залучення коштів для поповнення ліквідності з метою розрахунків за зобов'язаннями.

Для прикладу та аналізу депозитної діяльності був взятий АТ КБ «ПРИВАТБАНК», адже саме цей банк займає перше місце в рейтингу за депозитами фізичних осіб. Розміри депозитного портфеля банку є майже у 5 разів більшими від наступного за ним лідера. ПриватБанк знаходиться на четвертому місці серед одинадцяти найбільш надійних банків за доходністю депозитів у національній валюті.

У Приватбанку використовуються такі групи вкладів:

- термінові - це вклади, які відкриваються в банку на конкретний термін на фіксовану суму і без можливості доповідати кошти.
- накопичувальні - це депозити, які можна поповнювати протягом строку життя договору.
- до запитання - це депозити, що дозволяють знімати частину коштів або збільшувати суму вкладу протягом життя договору без попереднього повідомлення.

– сплячі рахунки - рахунки за якими більше 18 -ти місяців не відбувалося руху грошових коштів ні по зарахуванню, ні по списанню.

ПриватБанк приймає вклади на мінімальні терміни 1, 3, 6, але договір оформляється на термін 12 місяців з правом клієнта забрати вклад після закінчення мінімального терміну без втрати відсотків, та на строки від 12 (366, 367 днів), 36, 48, 60 і більше місяців. [4] Протягом II кварталу в Україні кошти населення в національній валюті зросли на 5.9%, а в річному обчисленні – на 11.8%. Нові депозити фізичних осіб у гривні знизилися на 1.8% за II квартал. Частка коротких нових вкладів порівняно з попереднім кварталом зросла до 55.0%. Строкова структура нових гривневих депозитів домогосподарств за строками в Україні за 2016 – 2019 рр. наведена на рисунку 2.1. [3]

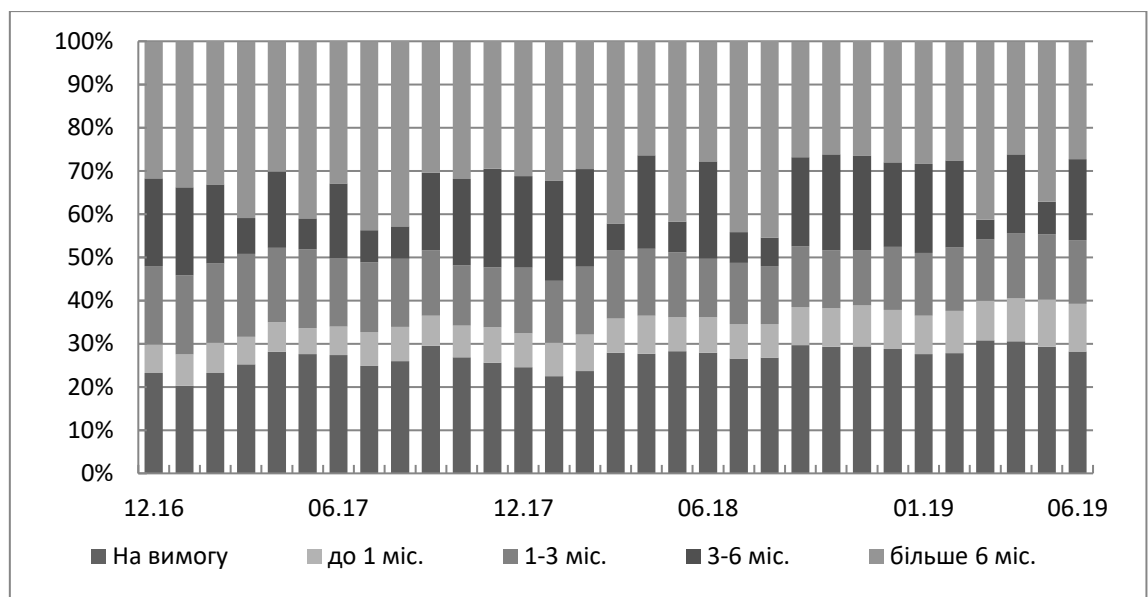

Рисунок 2.1 - Строкова структура нових гривневих депозитів домогосподарств за 2016 – 2019 рр., %

За II квартал найвищі темпи приросту коштів суб'єктів господарювання мали банки з іноземним капіталом як у національній, так і в іноземній валютах (6.5% та 16.0% відповідно). Динаміка коштів суб'єктів господарювання у національній валюті за групами банків за 2016 – 2019 рр. наведена на рисунку 2.2.[3]

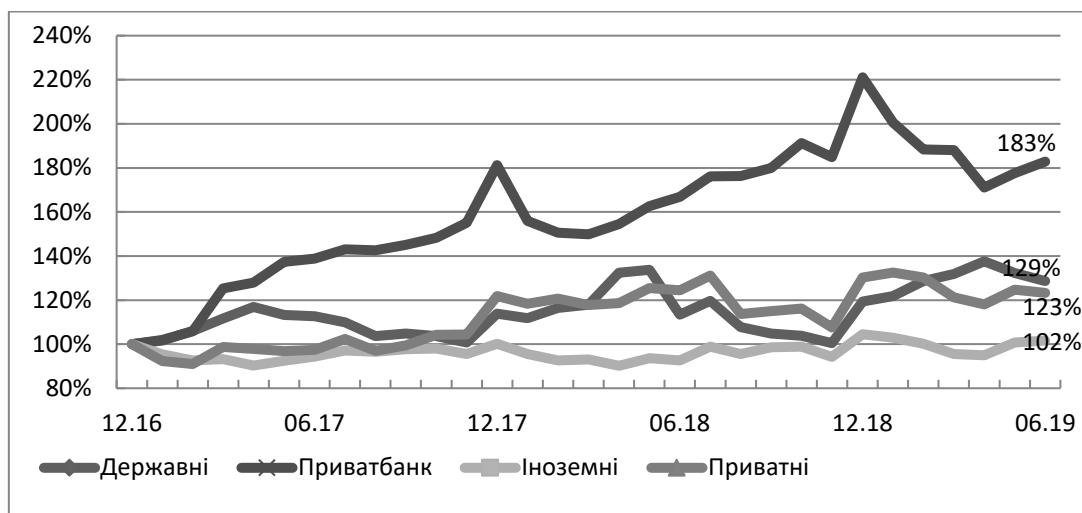

Рисунок 2.2 - Динаміка коштів суб'єктів господарювання у національній валюті за групами банків

Кошти, що знаходяться в державних банках у гривні, зокрема у Приватбанку, зменшилися на 2.6%. Динаміка коштів суб'єктів господарювання в ін. валюті (в еквіваленті дол. США) за групами банків за 2016 – 2019 рр. наведена на рисунку 2.3.[3]

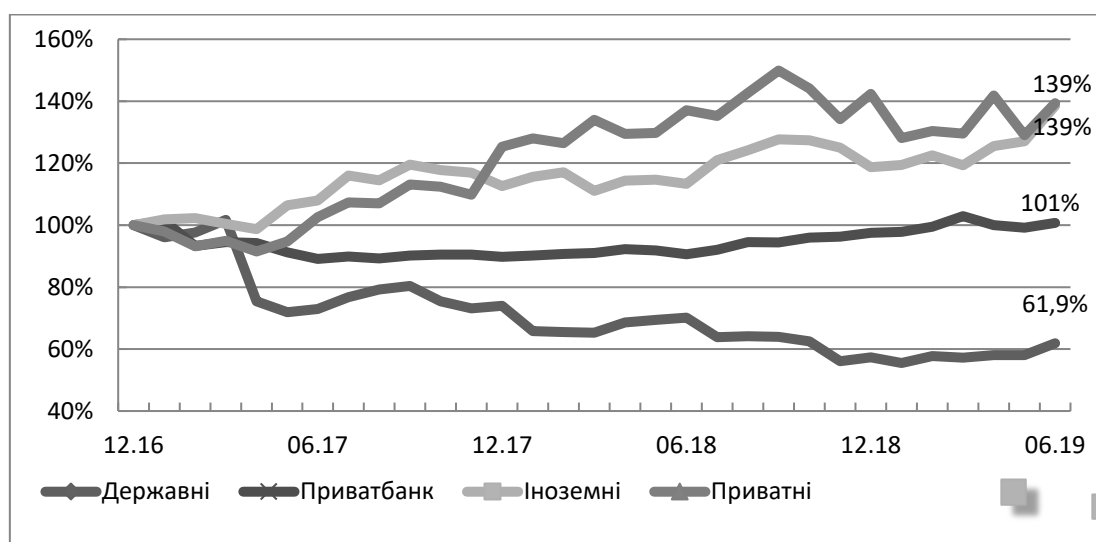

Рисунок 2.3 - Динаміка коштів суб'єктів господарювання в ін. валюті (в еквіваленті дол. США) за групами банків за 2016 – 2019 рр., %

Можемо помітити зменшення коштів в іноземній валюті у Приватбанку, а саме на - 2.1%. У II кварталі в усіх банках зростали кошти фізичних осіб у

гривні, особливо у приватних (8,5%). Динаміка за 2016-2019 рр. наведена на рисунку 2.4.[3]

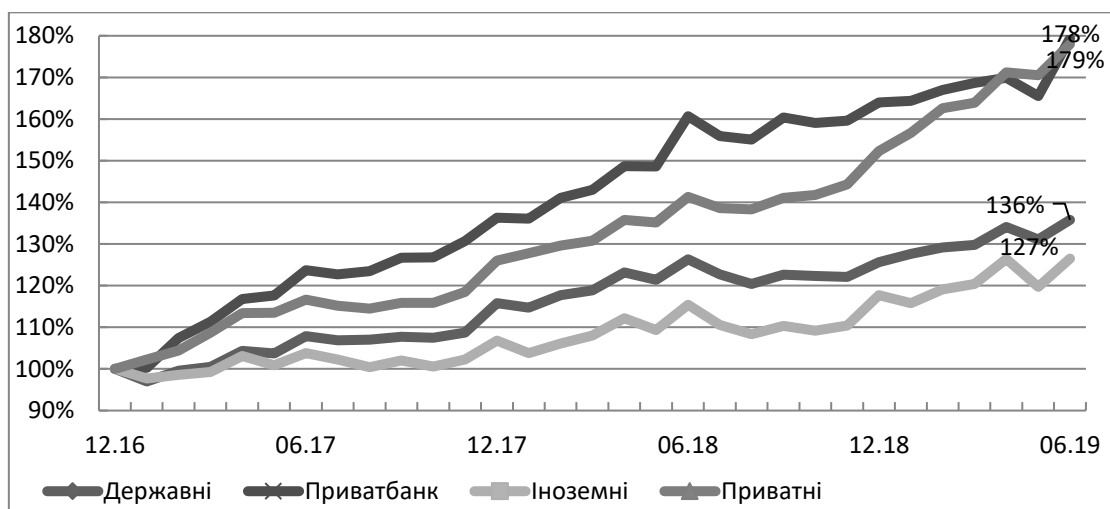

Рисунок 2.4 - Динаміка коштів фізичних осіб у національній валюті за групами банків за 2016-2019 рр., %

Кошти в іноземній валюті зростали в усіх групах, окрім ПриватБанку, а саме на -6.5%. Динаміка за 2016-2019 рр. наведена на рисунку 2.5.[3]

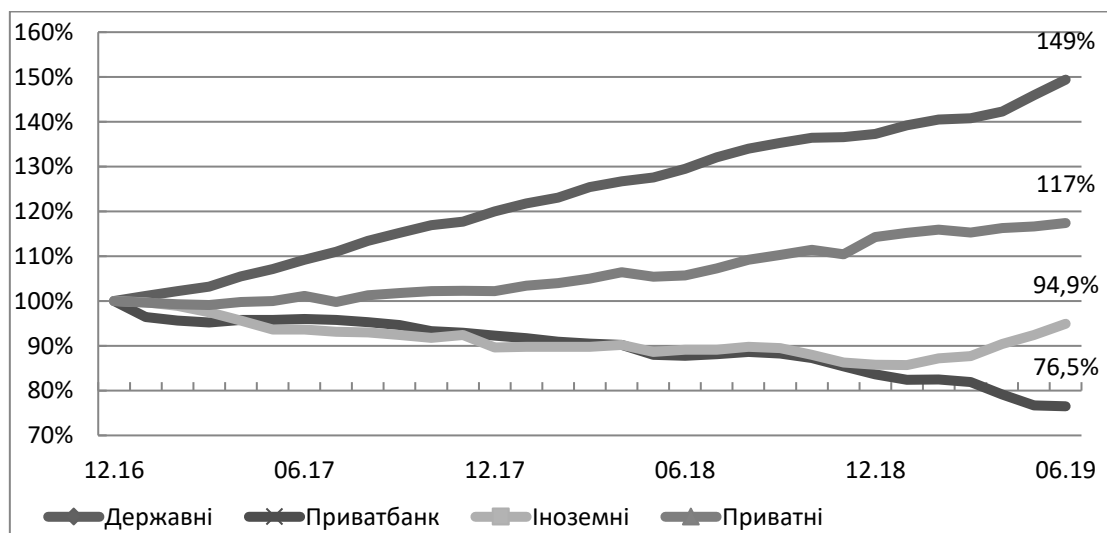

Рисунок 2.5 - Динаміка коштів фізичних осіб в іноземній валюті (в дол. еквіваленті) за групами банків за 2016-2019 рр.,%

В Україні ставка за депозитами фізичних осіб у гривнях на 12 місяців майже не змінилася і складала 15.5% річних у червні. Динаміка ставок за депозитами фізичних осіб за 2016 – 2019 рр. наведена на рисунку 2.6.[3]

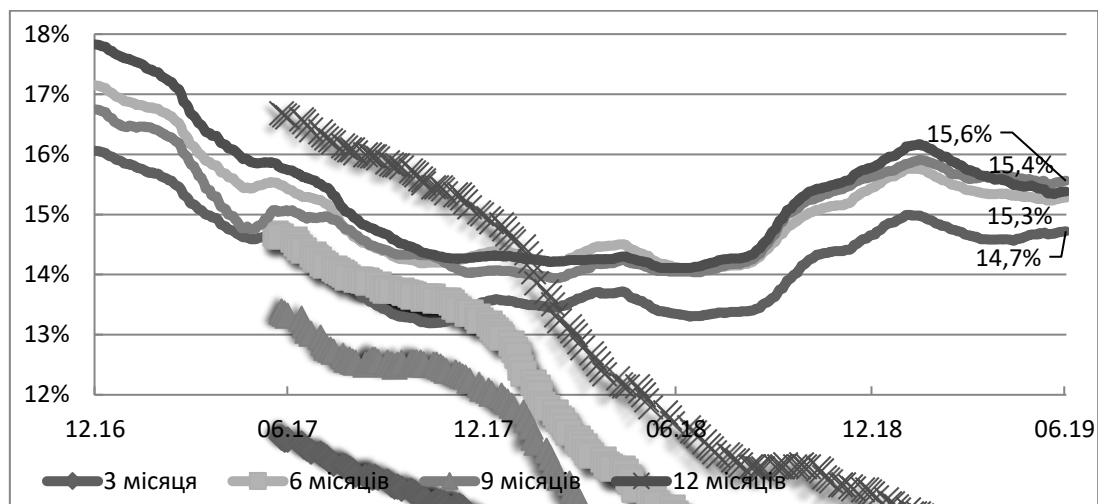

Рисунок 2.6 - Український індекс ставок за депозитами фізичних осіб у гривнях за 2016 – 2019 рр., % річних.

Вартість доларових депозитів на 12 місяців знизилася до 3.1% річних. Динаміка індексу ставок у доларах США наведено на рис. 2.7.

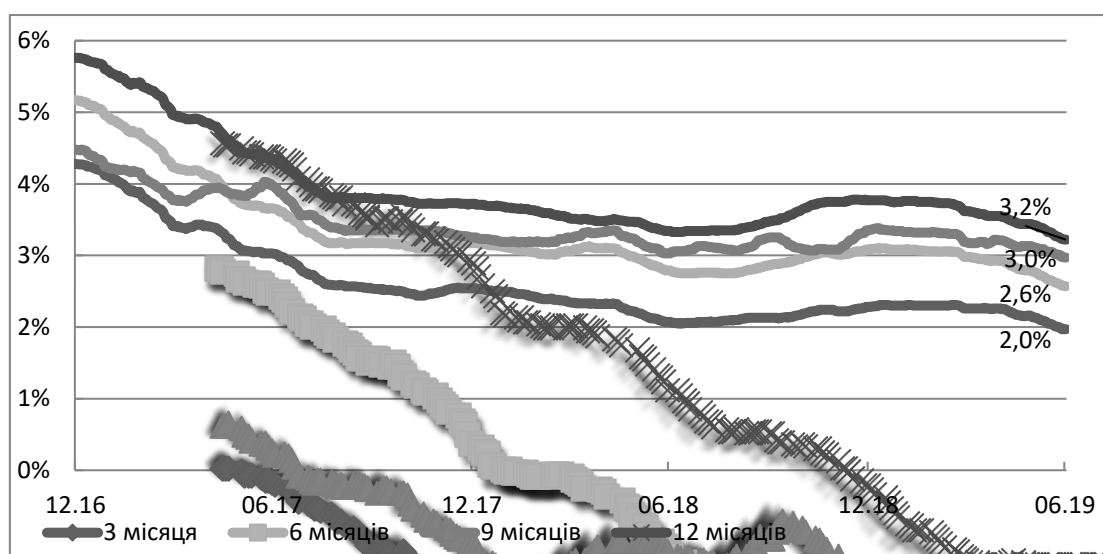

Рисунок 2.7 - Український індекс ставок за депозитами фізичних осіб у доларах США за 2016 – 2019 рр., % річних

Як можемо спостерігати, то ставки за депозитами і в національній валюті і в іноземній має тенденцію до зниження і ПриватБанк також не є виключенням.

Аналіз експертів показує, що населення готове вкладати свої кошти на депозитні рахунки, але при певних умовах. Зі сторони клієнтів бажаним є розміщення коштів на нетривалі терміни з можливістю подовження. Крім цього, вкладники звертають увагу на престиж банку, його надійність, кількість відділень, час діяльності у банківській сфері, участь у Фонді гарантування вкладів, що є досить важливим фактором для остаточного вибору клієнта. Зараз майже всі банки є учасниками Фонду. Розмір компенсації, на який може розраховувати вкладник складає 200 тис. грн.

Дані про вклади фізичних осіб в учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та виплачені кошти вкладникам неплатоспроможних банків наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 - Дані про вклади фізичних осіб в учасниках ФГВФО та виплачені кошти вкладникам неплатоспроможних банків за 2019 рік, млн.грн

Період	Кількість банків-учасників	Кількість вкладників, тис. вкладників	Сума вкладів фіз. осіб, млн грн			Середній розмір вкладу, грн	Сума виплачених коштів вкладникам, млн.грн
			Загальна сума вкладів, млн грн	в нац. валюті, млн грн	в ін. валюті, млн грн		
01.01.2019	77	40 677	438 353	259 362	201 651	10 776	88 906,8
01.02.2019	77	40 980	437 408	257 832	202 280	10 674	89 225,5
01.03.2019	77	41 236	438 192	261 255	199 057	10 626	89 313
01.04.2019	77	41 546	443 618	242 130	201 487	10 678	89 357
01.05.2019	77	41 659	443 883	247 021	196 861	10 655	89 402
01.06.2019	75	41 704	437 816	240 061	197 755	10 498	89 446
01.07.2019	75	41 903	451 943	256 453	195 490	10 786	89 486,4
01.08.2019	75	42 177	440 787	249 837	190 949	10 451	89 541,5
01.09.2019	75	42 492	448 235	252 861	195 374	10 549	89 584
01.10.2019	75	42 674	443 553	255 153	188 400	10 394	89 631,6
01.11.2019	74	42 997	458 882	258 977	199 905	10 672	89 682

Недержавні банки продовжили збільшувати свою частку ринку. Відтак частка державних банків (зокрема Приватбанку) у депозитах населення скоротилася на 0.6 в.п. до 62.4% відповідно. Розподіл депозитів фізичних осіб наведено на рисунку 2.8. [3]

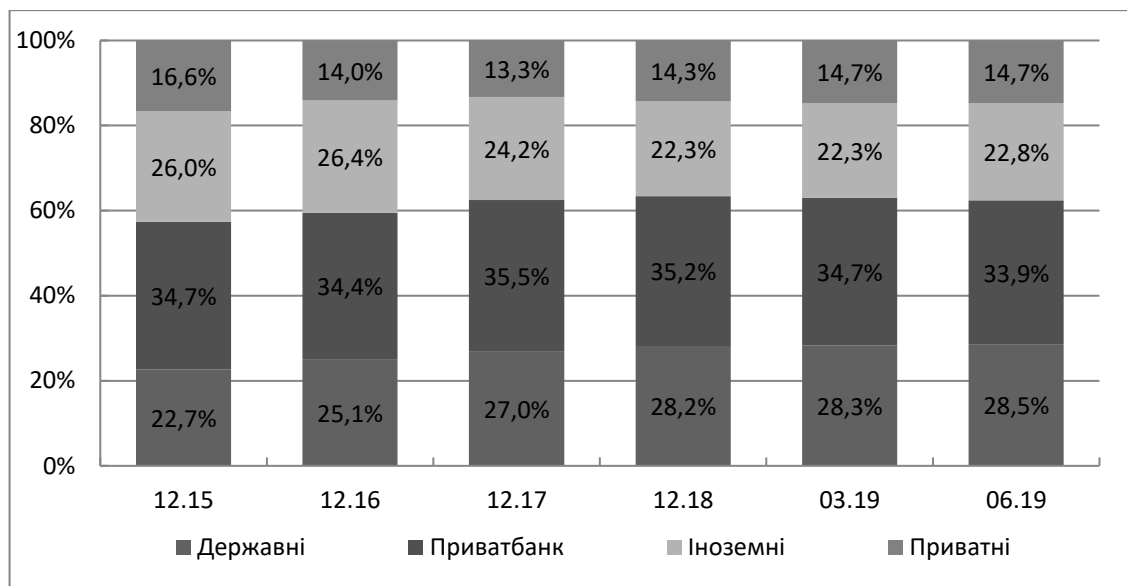

Рисунок 2.8 - Розподіл депозитів фізичних осіб за групами банків за 2015 – 2019 рр.

Відомо, що в умовах нестабільної економіки України зростає рівень недовіри вкладників до формування строкових вкладів. На сьогодні максимальна ставка в найбільш надійних банках України складає 12-14% річних у гривнях. Лідером серед банків за часткою депозитів фізичних осіб виступає Приватбанк.

Розглянемо порівняння доходу ПриватБанку за вкладом з іншими банками України на суму 100 тисяч гривень, станом на 11.10.2019 року, дані наведені на рисунку 2.9. [8]

Відсоткова ставка Приватбанку на 1.77 % річних вища за середні і на 0.92 % менша за ставку в Кредобанку, який є лідером. При цьому за вкладами на 3 місяці ставка ПриватБанку є найвищою.

На другому місці знаходиться Укрексімбанк, його ставка на 0.18 % річних більше ніж у ПриватБанку. За вкладками на 1 рік Укрексімбанк є лідером.

На третьому місці є Укргазбанк. Його відсотки на 0.10 % річних переважають ПриватБанк.

ПроКредит банк у середньому є п'ятим. Водночас на 1 рік він поступається лише Укрексімбанку.

Ощадбанк уже довгий час не підвищував ставки за депозитами та знаходиться на сьомому місці надаючи на 1.78 % річних менше ніж Приватбанк.

ОТП банк є дев'ятим. Він поступається ПриватБанку на 2.47 % річних.

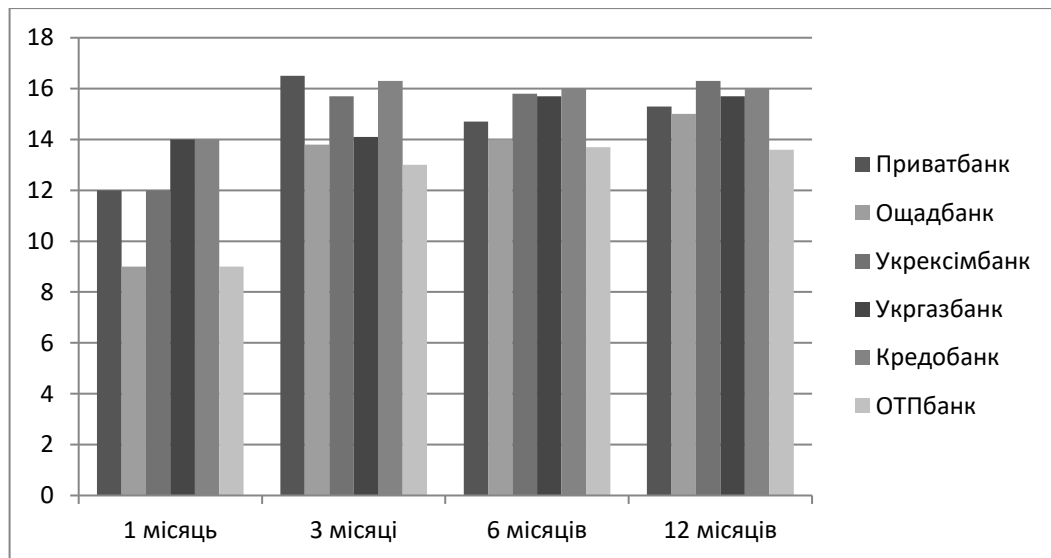

Рисунок 2.9 – Порівняння доходу ПриватБанку за вкладом з іншими банками України на суму 100 тисяч гривень, станом на 11.10.2019 року, % у гривнях

ПриватБанк має високі відсотки для короткострокових депозитів на 3 місяці у національній валюті. При цьому на інші строки вищі відсотки пропонують Укргазбанк і Укрексімбанк, які також є державними. При цьому за вкладом Стандарт Безподатковий ПриватБанк пропонує дуже високі

проценти, особливо на півроку. При цьому розмістити на ньому є можливість лише пенсію, заробітну плату, соціальну допомогу та стипендію, які надходять на рахунки ПриватБанку.

Для клієнтів, які мають довіру лише до європейських банків, найвищі відсотки пропонують Кредобанк при оформленні через онлайн банкінг і ПроКредит банк у разі розміщення вкладу на 1 рік.

Розглянемо порівняння доходу ПриватБанку з іншими банками за вкладом на суму 5 тисяч доларів США, станом на 11.10.2019 року, дані наведено на рисунку 2.10 [8].

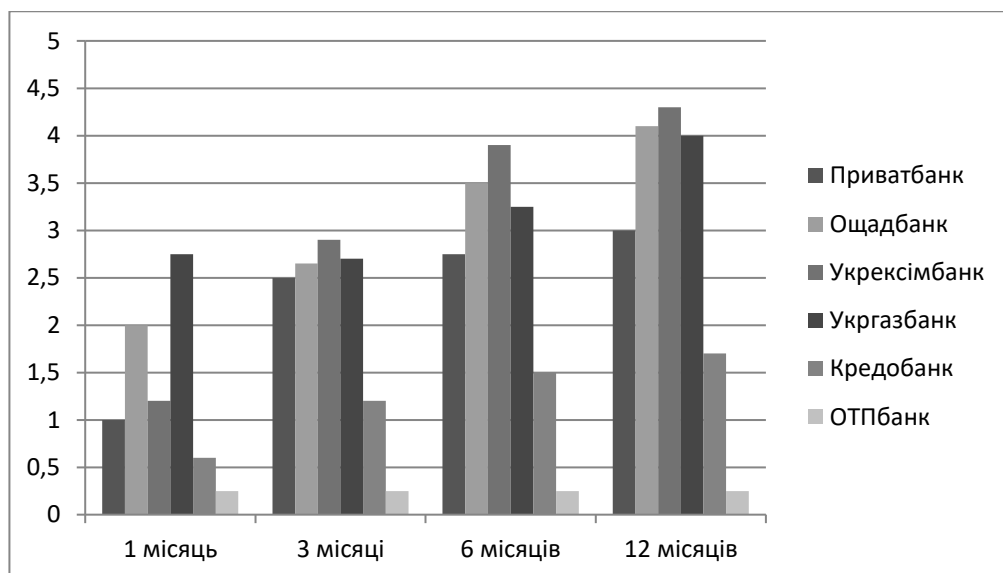

Рисунок 2.10 - Порівняння доходу ПриватБанку з іншими банками за вкладом на суму 5 тисяч доларів США, станом на 11.10.2019 року, % у дол.США

ПриватБанк знаходиться на четвертому місці серед одинадцяти найбільш надійних банків за доходністю у доларах США. Його відсотки на 0.75 % річних перевищують середні і на 0.86 % менші за відсотки Укргазбанку, який є лідером.

Другим є Укрексімбанк, який пропонує ставку на 0.77 % річних більше за ПриватБанк.

Ощадбанк знаходиться на третьому місці зі ставкою на 0.75 % річних вищениж у ПриватБанку. ПроКредит банк і Кредобанк посідають п'яте та шосте місця, з відсотками меншими на 0.58 % і 1.05 % річних відповідно. Відсотки ОТП банку в доларах США є дуже низькими.

ПриватБанк забезпечує досить високий дохід у доларах США. Водночас серед державних банків вищі відсотки надають Укргазбанк на 1 місяць і Укрексімбанк на триваліші строки.

Розглянемо порівняння доходу ПриватБанку з іншими банками за вкладом на суму 5 тисяч євро, станом на 11.10.2019 року, дані наведено на рисунку 2.11. [8]

ПриватБанк посідає п'яте місце серед одинадцяти найбільш надійних банків за відсотками у євро, маючи на 0.12 % річних нижчі відсотки за середній рівень та у майже у три рази менше ніж Укргазбанк.

Укрексімбанк посідає другу позицію надаючи на 0,88% річних більше та Ощадбанк на третій позиції з відсотками на 0.76 % річних більше, ніж ПриватБанк. ПроКредит банк та Кредобанк перебувають на четвертому та сьомому місцях. ОТП банк надає всього 0.01 % річних у євро.

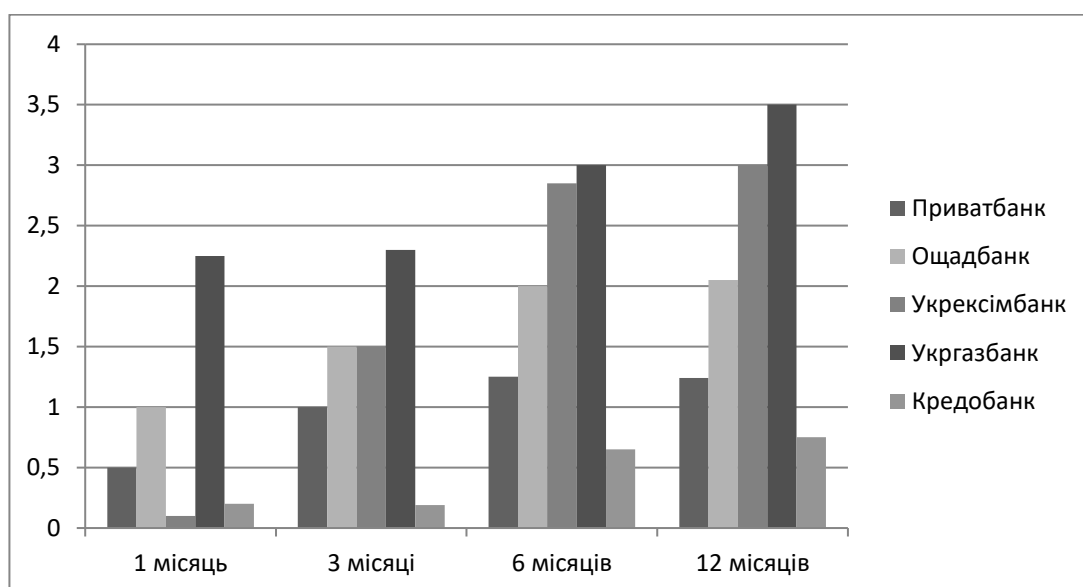

Рисунок 2.11 – Порівняння доходу ПриватБанку з конкурентами за вкладом на суму 5 тисяч євро, станом на 11.10.2019 року, % у євро

ПриватБанк забезпечує середню дохідність у євро.

Серед державних банків найвищі відсотки на усі терміни пропонує Укргазбанк. За останні пів року в ПриватБанку відбувалися такі зміни процентних ставок та інших умов депозитів:

– 01.04.2019 - 15.04.2019 - ПриватБанк підвищив на 1.24 % річних ставку за вкладом Стандарт Безподатковий у гривнях.

– 02.05.2019 - 16.05.2019 - Банк збільшив процентні ставки у гривнях на 1, 3 і 12 місяців: на 1.50 % – 3.25 % річних за вкладом Стандарт, а також на 0.50 % – 2.00 % річних за Стандартом Безподатковим.

– 16.05.2019 - 03.06.2019 - ПриватБанк збільшив у два рази надбавку за автоматичне продовження депозиту на ще один термін в гривнях та встановив її у доларах США, а також запровадив надбавку за суму для вкладів у гривнях.

Останні три роки у ПриватБанку зменшувалися ставки за депозитами у гривні. Найбільше всього змін відбувалося у ставках за річними вкладами, відсотки за якими зменшились на 7.90 % річних. За депозитами на 1, 3 і 6 місяців проценти є нижчими на 4.34 % – 5.25 % річних, при цьому за тижневими вкладами – на 2.00 % річних.

Головні зміни за депозитами відбувались у декілька етапів:

– 15.06.2018 року ставки за вкладами на 1-6 місяців були знижені на 0.25% – 1.00 % річних.

– 10.11.2017 року вперше за два роки відбулось зростання відсотків. Прибуток за депозитами на 3 та 6 місяців став більшим на 1.05 % – 2.03 % річних.

– 10.08.2017 року відбулось зниження депозитних ставок на 1 місяць та більше.

– 01.03.2017 року банк зменшив проценти за вкладами на півроку та рік на 0.53 % і 1.36 % відповідно.

– 15.02.2017 року відсотки на усі терміни знизились на 1.00 % – 1.15 % річних, подібні зміни відбулись також 18.07.2016 року.

Депозити у доларах США у 2019 році приносять менше прибутку, ніж у 2016 році. Зокрема ставка на 7 днів знизилась за цей час на 3.00 % річних, на 30 днів – на 4.00 % річних, а на більш тривалі строки – від 5.04 % до 6.81 % річних.

Відбувалися наступні зміни:

- 15.06.2018 року ПриватБанк знизив відсоткові ставки за програмами строком 3 – 12 місяців на 0.25 % річних.
- 16.04.2018 року проценти зменшились іще на 0.25 % річних.
- 04.05.2017 року банк здійснив зниження рівня процентів на 0.50 % – 1.00 % річних за усіма термінами. Наступна зміна відсотків за депозитами відбулась 04.05.2017 року і склала 0.96 % – 2.00 % річних.
- 15.09.2016 року відсотки за вкладами на півроку та 12 місяців зросли на 1.03 % – 1.06 % річних.

За ці три роки помітно змінилися і відсоткові ставки за депозитами в євро. Проценти на 7 днів стали меншими на 3.50 % річних, на 1 місяць – на 4.50 %, а на більш тривалий строк відсотки знизились на 6.54 % – 8.58 % річних.

Станом на липень 2018 року були проведені останні зміни, проценти за вкладом на 3 місяці були зменшені на 0.25 %.

Основний вплив мали наступні зміни:

- 04.05.2017 року були знижені ставки на 0.50 %-2.06 % річних за усіма термінами.
- 01.03.2017 року банк підняв відсотки по вкладу на 30 днів на 0.50 % річних, при цьому проценти на 6 і 12 місяців були зменшені на 0.81 % та 1.57 % річних відповідно.
- 04.01.2017 року проценти по депозитах на півроку та рік знизились на 1.02 % – 1.05 % річних.

ПриватБанк у I кварталі 2016 року зміг досягти рівня строкових депозитів населення, який був до настання кризи – 45.7 млрд грн (плюс 0.75 % до 01.01.2014). У IV кварталі 2016 року банк визнали неплатоспроможним та

націоналізували, через це відбувся значний відтік депозитів. У результаті ПриватБанком було втрачено 2.7 млрд грн депозитних коштів своїх вкладників у порівнянні з 01.01.2016 року. Протягом 2017 року ПриватБанк до Приватбанку почала повертатися довіра клієнтів, поступово збільшилися обсяги залучених депозитів до 49.0 млрд грн. Загальний обсяг залучених депозитів станом на 01.10.2018 року складав 103.2 млрд грн.

ПриватБанк за останні три роки та дев'ять місяців втратив майже 50% строкових валютних депозитів – 2.4 млрд. дол. США.

Ситуація не змінилася і зараз – найнижчий рівень строкових вкладів зафіксований 01.10.2018.

Додатково за розглянутий період банк втратив 0.6 млрд дол. США на поточних валютних рахунках. Беручи до уваги відсоткові ставки інших банків за валютними вкладами, показники ПриватБанку є слабкими.

2.2. Спостереження та оцінка ризиків депозитної діяльності комерційного банку

Депозитний ризик зі сторони банку та клієнта розглядається як імовірність недосягнення необхідного обсягу ресурсів через несприятливий вплив факторів різних видів з позиції банку, наприклад через те, що банк неефективно використовує залучені депозитні ресурси, переміщення вкладником своїх коштів до іншого банку, зняття депозиту до закінчення його терміну зі сторони вкладника, тощо та імовірність неповернення повної суми вкладу з позиції клієнта внаслідок погіршення стану платоспроможності або повного банкрутства банку.

Управління ризиками являє собою систему заходів щодо мінімізації ймовірності втрати ринковим суб'єктом частини доходів при здійсненні

виробничої та фінансової діяльності направлених прогнозування, оцінки, розробки стратегії її зменшення та контролю.

Розглянемо особливості змісту етапів управління депозитним ризиком окремого депозиту і депозитного портфеля, вони подані у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Особливості змісту етапів управління депозитним ризиком окремого депозиту і депозитного портфеля

Етап управління депозитним ризиком	Особливості змісту етапів управління депозитним ризиком	
	окремого депозиту	депозитного портфеля
Ідентифікація факторів депозитного ризику	Ризик виражається в потенційних причинах невиконання зобов'язань по депозитній угоді	Ризик виражається в наслідках невиконання зобов'язань за депозитними операціями
Оцінка депозитного ризику	Полягає у визначенні масштабу втрат банку при невиконанні зобов'язань по депозитній угоді	Групування депозитів за ризиковими класами і видами портфелів для розрахунку ймовірності збитків
Вибір варіанта стратегії ризику	Враховуються результати кількісної оцінки рівня депозитного ризику конкретного депозиту	Враховуються результати кількісної оцінки рівня депозитного ризику портфеля
Вибір способу мінімізації ризику	Вибір інструментів зниження депозитного ризику конкретного депозиту	Вибір інструментів зниження депозитного ризику портфеля
Контроль зміни рівня депозитного ризику	Постійний моніторинг для оперативного врахування зміни рівня ризику	Оцінка портфеля за поточною вартістю, відстеження рівнів ризику на предмет наближення до критичних рівнів

Дуже важливою є оцінка якості депозитного портфелю, яка базується на фінансових коефіцієнтах.

Розглянемо методику проведення оцінки якості депозитного портфеля на основі коефіцієнтів ризику та доходності. Коефіцієнт ризику надає

можливість оцінити якість портфелю з кількісної сторони з позиції депозитного ризику.

$$P = \frac{C - PV}{C}, (2.1)$$

де:

P – коефіцієнт ризику;

C – загальна сума втрат банку, пов'язаних з даним портфелем, на розрахункову дату;

PV – прогнозовані втрати, рівні резерву на можливі втрати, пов'язані з даним портфелем, на розрахункову дату.

Чим більше значення P і ближче до одиниці, тим краща якість депозитного портфеля. При $P = 1$ ризик відсутній, і прогнозні втрати дорівнюють нулю. Коефіцієнт прибутковості депозитів – це дохід, отриманий на одиницю вкладених коштів, розміщених в кредити, за певний період. Коефіцієнт прибутковості обчислюється таким чином:

$$D = \frac{P}{C}, (2.2)$$

де:

P – сума отриманих за розрахунковий період відсотків за кредитами;

C - середня за розрахунковий період сума втрат банку, пов'язаних з даним депозитом.

Середнє значення активів визначається наступним чином:

$$\bar{C} = \frac{\sum A_i}{n}, (2.3)$$

де:

A_i - значення розміщених в кредити активів, виміряні з певному інтервалі;

n - число вимірів в розрахунковому періоді.

Після розрахунку коефіцієнтів будується графік з координатами P, D . На графіку виділяється область необхідних значень P', D' , що задовольняють пред'явленим депозитному портфелю банку вимогам (рис.2.17).

На кожну звітну дату розраховуються значення коефіцієнтів R , D і наносяться на графік у вигляді точок. Залежно від того, в яку область потрапила точка, можна робити висновок про якість депозитного портфеля, зокрема: чи задовольняє якість депозитного портфеля вимогам щодо прибутковості і ризику; оцінюється динаміка депозитного портфеля.

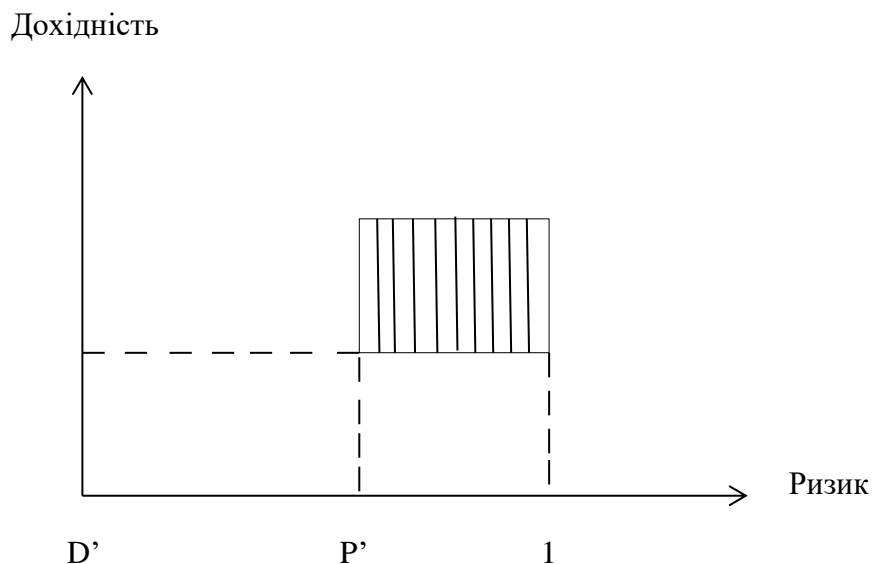

Рисунок 2.17 - Область, в якій якість портфеля задовольняє прийнятим вимогам

Даний метод в сукупності з іншими дозволяє всебічно оцінити якість депозитного портфеля.

В якості узагальнюючого коефіцієнта якості депозитного портфеля пропонується наступний коефіцієнт:

$$K_P = \frac{RR}{K}, \quad (2.4)$$

де

RR – розрахунковий резерв за депозитами,

K - сума заборгованості за основним боргом.

За допомогою аналізу фінансових коефіцієнтів можна проаналізувати проведену депозитну політику:

$K_1 = \text{Депозитні вкладення} / \text{Зобов'язання}$.

Коефіцієнт визначає агресивну або консервативну політику банку.

$K2 = \text{Депозитні вкладення} / \text{Капітал.}$

Коефіцієнт визначає ризикованість проведеної політики. В ході аналізу також розраховуються показники, що допомагають прослідкувати зміни в розмірі портфеля, відповідності фактичних даних запланованим:

$\text{Коефіцієнт захищеності} = \text{Резерви} / \text{Депозитні вкладення від депозитного ризику}$

Даний коефіцієнт врахування депозитного ризику можна використовувати для оцінки ефективності депозитної політики комерційного банку, для оцінки мінімального розміру резервного фонду банку.

$\text{Темпи зростання депозитних вкладень} = \frac{\text{Сума депозитних вкладень за попередній період}}{\text{Сума депозитних вкладень за поточний період.}}$

Зростання депозитних вкладень означає зменшення депозитного ризику і сприяє оптимізації резервного фонду банку у контексті компенсації можливих втрат. Вивчення даного показника, що характеризує динаміку депозитного портфеля, дозволяє прогнозувати загальну потребу в резервуванні під втрати банку і коригувати коефіцієнт захищеності від депозитного ризику.

Для аналізу депозитного портфеля можна оцінювати такі показники:

$K1 = \text{Депозитні вкладення на кінець періоду} / \text{Депозитні вкладення на початок періоду,}$

$K2 = \text{Депозити, що не приносять дохід} / \text{Депозитні вкладення,}$

$K3 = \text{Достроково вилучені вкладення} / \text{Депозитні вкладення,}$

$K4 = \text{Депозитні вкладення} / \text{Активи банку,}$

$K5 = \text{Великі депозити} / \text{Депозитні вкладення,}$

$K6 = \text{Пролонговані депозити} / \text{Депозитні вкладення.}$

Наведені показники, розглянуті в динаміці, відображають зміни в депозитному портфелі банку, розмір його ризику. На основі аналізу якості

депозитного портфеля банк повинен виявляти ті чи інші тенденції в зміні рівня депозитного ризику.

Погіршення якості депозитного портфеля банку може бути викликано також ризиком концентрації. Тому банк повинен проводити класифікацію депозитного портфеля за всіма видами існуючої диверсифікації з метою спостереження за всіма видами ризиків.

Розглянемо оптимальну модель управління депозитним портфелем на прикладі АТ КБ «ПриватБанк».

Необхідні для розрахунків показники проміжного фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» на 31 грудня 2016 року і 31 березня 2017 року наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 - Проміжний фінансовий стан АТ КБ «ПриватБанк»

Найменування статті	30.09.2019	2018
АКТИВИ		
Грошові кошти та їх еквіваленти	35787	27360
Кошти в інших банках	5080	
Цінні папери в портфелі банку на продаж	160676	180120
Інвестиційна нерухомість	3336	3340
Відстрочений податковий актив	2257	184
Основні засоби та нематеріальні активи	5972	3843
Інші фінансові активи	2346	2756
Інші активи	10388	10260
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	117	117
Усього активів:	284386	278120
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ		
Кошти банків	8124	10013
Кошти клієнтів	221754	230997
Боргові цінні папери, емітовані банком	2	2
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	7	6
Відстрочені податкові зобов'язання	137	137
Резерви за зобов'язаннями	2042	2086
Інші фінансові зобов'язання	3643	2255
Інші зобов'язання	1350	1049
Усього зобов'язань:	237059	246545
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ		
Статутний капітал	206060	206060
Емісійні різниці	23	23
Резервні та інші фонди банку	6850	6211

Резерви переоцінки	-2743	-2554
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-175038	-190340
Власний капітал – усього за додатковими статтями	12174	12174
Усього власного капіталу	47327	31575
Усього зобов'язань та власного капіталу	284386	278120

Результати оцінювання якості портфеля АТ КБ «ПриватБанк» наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Оцінка ризику, прибутковості і ліквідності депозитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк»

Показники	2018	2019
Коефіцієнт ризику Р за формулою (2.1)		
Коефіцієнт прибутковості D портфеля за формулою (2.2)		
Узагальнений коефіцієнт якості портфеля КР за формулою (2.3)		

За допомогою аналізу фінансових коефіцієнтів проаналізована проведена банком депозитна політика, її оцінка дана в табл. 2.5

Таблиця 2.5 - Оцінка реалізації депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк»

Коефіцієнт	2018	2019	Значення
K1			
K2			

2.3 Шляхи удосконалення управління депозитною діяльністю банку

Дані фінансових та соціально економічних показників дозволяють виділити наступні фактори ($x_I - x_{II}$) впливу на обсяг залучених депозитів банків (Y) (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Вхідні значення показників

Умовне позначення показника	Показник	2014	2015	2016	2017	2018
У	Залучені депозити, млн грн	675 093	716 728	793 475	898 844	932 967
x1	Видані кредити, млн грн	102066 7	981 627	998 682	101665 7	1073 131
x2	Облікова ставка, %	14	22	14	14,5	18
x3	Процентна ставка за кредитами, %	15,0	17,5	15,9	14,6	17,2
x4	Процентна ставка за депозитами, %	8,3	11,2	10,4	8,3	11,8
x5	Динаміка кількості діючих структурних підрозділів банків України, од.	15082	11871	10316	9489	8509
x6	Середньомісячна заробітна плата, грн	3480	4195	5183	7103,79	8864,62
x7	Зайнятість населення, тис. ос.	18073,3	16443, 2	16276, 9	16156,4	16360,9
x8	Індекс споживчих цін, %	24,9	43,3	12,4	13,7	9,8
x9	Заборгованість з виплати заробітної плати на початок року (млн. грн)	808,167	1320,1 1	1880,7 6	1790,97	2368,39 6
x10	Доходи банків, млн грн	210 201	199 193	190 691	178 054	204 554
x11	ціна 10 тр унцій золота на міжнародному ринку, грн	188277	254407	311580	362348	353648, 4

Перш ніж переходити до побудови регресійної моделі оберемо показники, які здійснюють найсильніший вплив на в контексті даного дослідження. Для цього використаємо факторний аналіз, проведений на основі методу головних компонент засобами програмного забезпечення Statistica 10.0.

Метод головних компонент дозволяє виявити таку кількість компонент (факторів), яка пояснює всю дисперсію та кореляції початкових величин. Виділені компоненти (їхню кількість можна як задавати самостійно, так і отримати програмним шляхом) ранжуються в порядку спадання частки сумарної дисперсії, яка пояснюється кожною компонентою. Зазвичай

прийнято вважати, що ті компоненти, які пояснюють понад 70% від усієї дисперсії, можна називати найвпливовішими серед усієї вибірки. Принцип виділення першої компоненти полягає у виборі саме такого напрямку в просторі початкових змінних, за яким сукупність досліджуваних об'єктів (точок) має найбільший розкид (дисперсію). Кожна наступна компонента складається за розрахунком, щоб її напрямок був паралельним до першої компоненти і вона пояснювала якомога більшу частину залишкової дисперсії. Цей процес продовжується до тих пір, поки не буде знайдено всі компоненти, які б визначали 100% дисперсії досліджуваних змінних.

Після того, як були обрані необхідні змінні, потрібно визначити максимальну кількість факторів. Стандартно в програмі їх визначено 3, тому залишимо це значення для нашого дослідження. У випадку незадовільного результату, можна збільшити або зменшити їхню кількість.

Перед переходом до виділення головних компонент представимо їхні власні значення (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Власні значення та частка загальної дисперсії, що припадає на виділені компоненти

Головні компоненти	Власні значення	% загальної дисперсії	Кумулятивний % загальної дисперсії
Компонента 1	5,210	47,361	47,361
Компонента 2	4,352	39,565	86,926

Власні значення виділених компонент – це дисперсії, які виділяються кожним із факторів. У третьому стовпчику табл. 2.10 знаходиться відсоток від загальної дисперсії для кожної виділеної компоненти (фактора). Як бачимо, більше ніж 47% від загальної дисперсії змінних пояснює перша компонента. Це означає, що майже половина результату залежить від змінних, включених саме в цю компоненту. Друга компонента пояснює 39,56% від загальної дисперсії. За допомогою значень кумулятивного (накопиченого) відсотка загальної дисперсії, зображеного в третьому стовпчику табл. 2.10, можна

зробити висновок, що не потрібно виділяти більшу кількість компонент (факторів), оскільки дві компоненти пояснюють більше ніж 86% загальної дисперсії. Підтвердженням даного результату є графічне представлення критерію каменистого осипу (рис. 2.1).

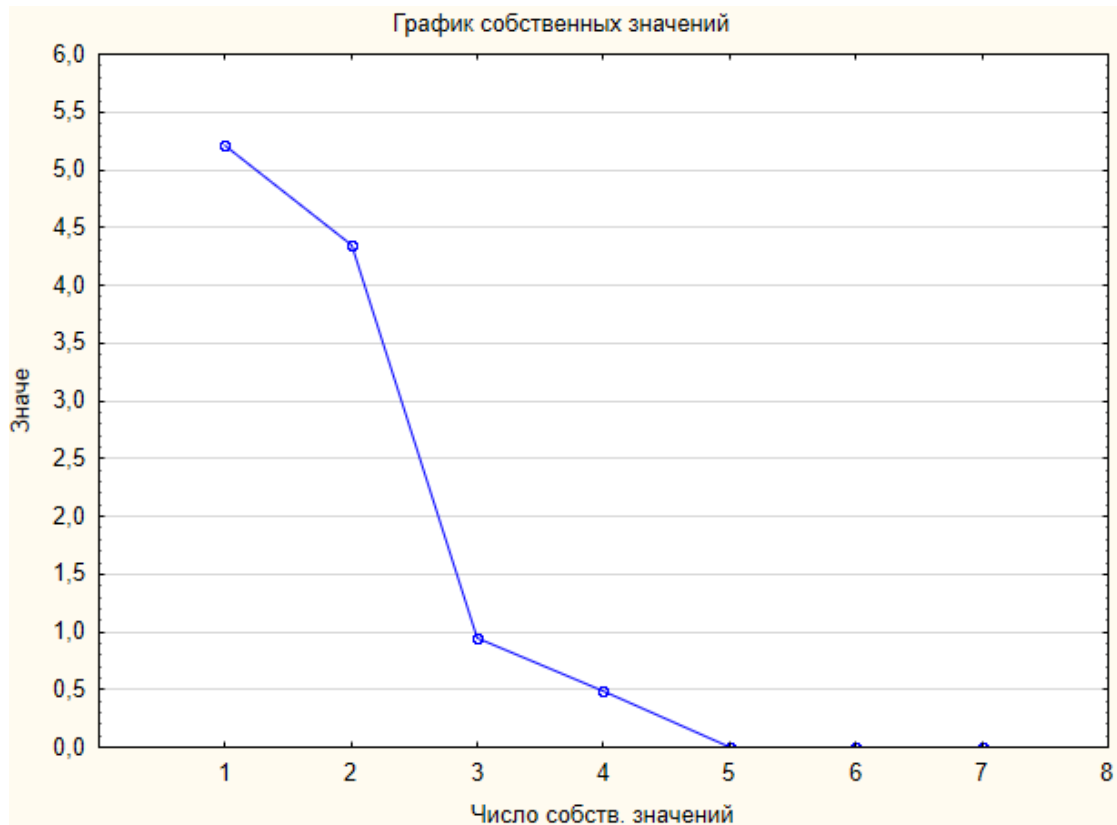

Рисунок 2.1 – Графік критерію каменистого осипу

На даному графіку представлено власні значення виділених раніше компонент (факторів). За методикою даного способу визначення оптимальної кількості факторів необхідно знайти саме таке місце на графіку, коли швидкість зменшення власних значень, якщо дивитись на лінію графіка зліва направо, суттєво зменшується. Все, що залишається з правої сторони від контрольної точки називається «уламками», які не мають суттєвого впливу на результат.

Як бачимо із графіка, різкий спад власних значень припадає на перші два фактори, після чого графік спадає більш плавно.

Переходимо до визначення факторних навантажень кожної змінної (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Факторні навантаження виділених головних компонент

Змінні	Фактори	
	Фактор 1	Фактор 2
x1	-0,997947	-0,048166
x2	-0,796342	-0,500336
x3	-0,668861	-0,508730
x4	-0,540529	-0,775423
x5	-0,540529	-0,775423
x6	-0,989980	0,051139
x7	-0,560981	0,806454
x8	-0,070489	-0,859737
x9	0,609837	-0,690118
x10	-0,577478	0,760134
x11	0,736730	-0,438157

Виділені сірим кольором комірки в табл. 2.11 позначають, що на відповідні змінні припадає найбільше факторне навантаження. Таким чином, для проведення кореляційно-регресійного аналізу відібрано п'ять показників: видані кредити, млн грн.; облікова ставка, %; середньомісячна заробітна плата, грн.; зайнятість населення, тис. ос.; індекс споживчих цін, %.

Побудуємо кореляційну матрицю (табл. 2.12), яка дозволяє простежити тісноту (щільність) та напрям лінійного зв'язку між досліджуваними показниками.

В основу кореляційної матриці покладено розрахунок коефіцієнтів парної кореляції (r), значення якого знаходиться в межах від -1 до +1, та розрахунок якого відбувається за наступною формулою (2.1):

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} \quad (2.1)$$

Таблиця 2.12 – Кореляційна матриця між залученими депозитами та досліджуваними показниками

	x_1	x_2	x_6	x_7	x_8	y
x_1	1,00	0,82	0,99	0,51	0,10	0,84
x_2	0,82	1,00	0,72	0,06	0,32	0,87
x_6	0,99	0,72	1,00	0,58	0,08	0,80
x_7	0,51	0,06	0,58	1,00	-0,65	0,00
x_8	0,10	0,32	0,08	-0,65	1,00	0,61
y	0,84	0,87	0,80	0,00	0,61	1,00

Отримані результати кореляційного аналізу дозволяють стверджувати, що лінійний зв'язок між досліджуваними змінними та оборотними активами є прямим, адже всі значення коефіцієнтів кореляції є додатними, а також між залученими депозитами та виданими кредитами, обліковою ставкою та середньомісячною заробітною платою присутній сильний або щільний зв'язок (всі значення більше 0,7). Підтверджують отримані результати щодо лінійності та наявності зв'язку і діаграми розсіювання, що наведені на рисунку 2.2. З урахуванням коефіцієнтів кореляції в подальшому дослідженні братимуть участь саме три перераховані вище показники.

На наступному кроці побудуємо лінійну багатофакторну регресійну модель, що дозволяє виявити зміну середнього рівня результативної ознаки залежно від зміни факторної.

Для побудови регресійної моделі скористаємось вбудованим модулем програмного продукту STATISTICA «Множественная регрессия». На першому кроці необхідно задати залежні і незалежні змінні. Залежною змінною буде залучені депозити банків, незалежними змінними будуть ті змінні, які були отримані шляхом кореляційного аналізу (табл. 2.12) (рис. 2.2).

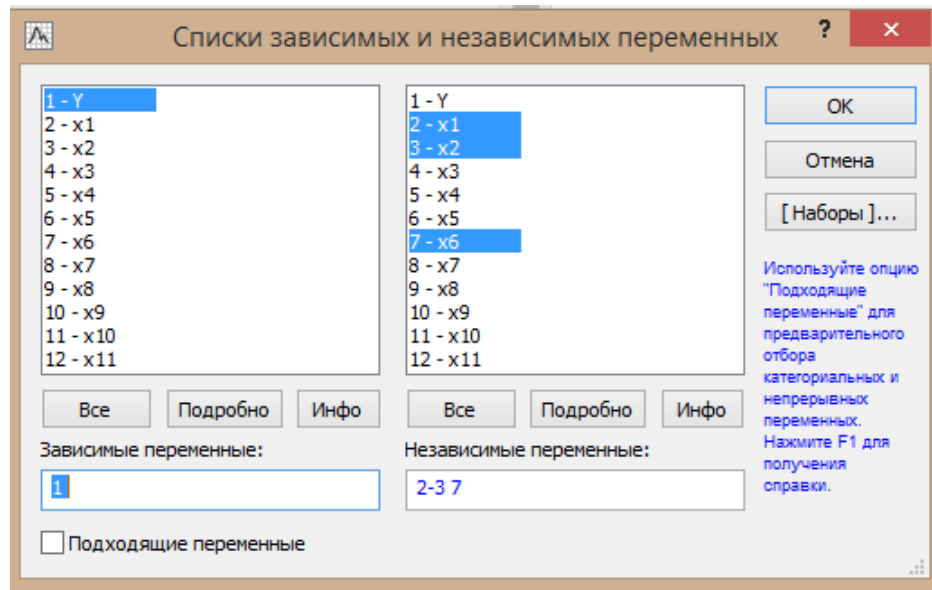

Рисунок 2.2 – Визначення незалежної та залежних змінних

В математичному вираженні такі рівняння матимуть наступний вигляд (2.2):

$$y = b_0 + bx + e \quad (2.2)$$

де b_0, b – коефіцієнти (параметри) моделі;

e – випадкова величина, похибка.

Одержане регресійне рівняння має наступний вигляд (2.3).

$$y = 215,86 + 0,939x_1 + 0,234x_2 + 0,158x_6, \quad (2.3)$$

Результати проведеного регресійного аналізу та їх адекватність наведено в таблиці 2.13.

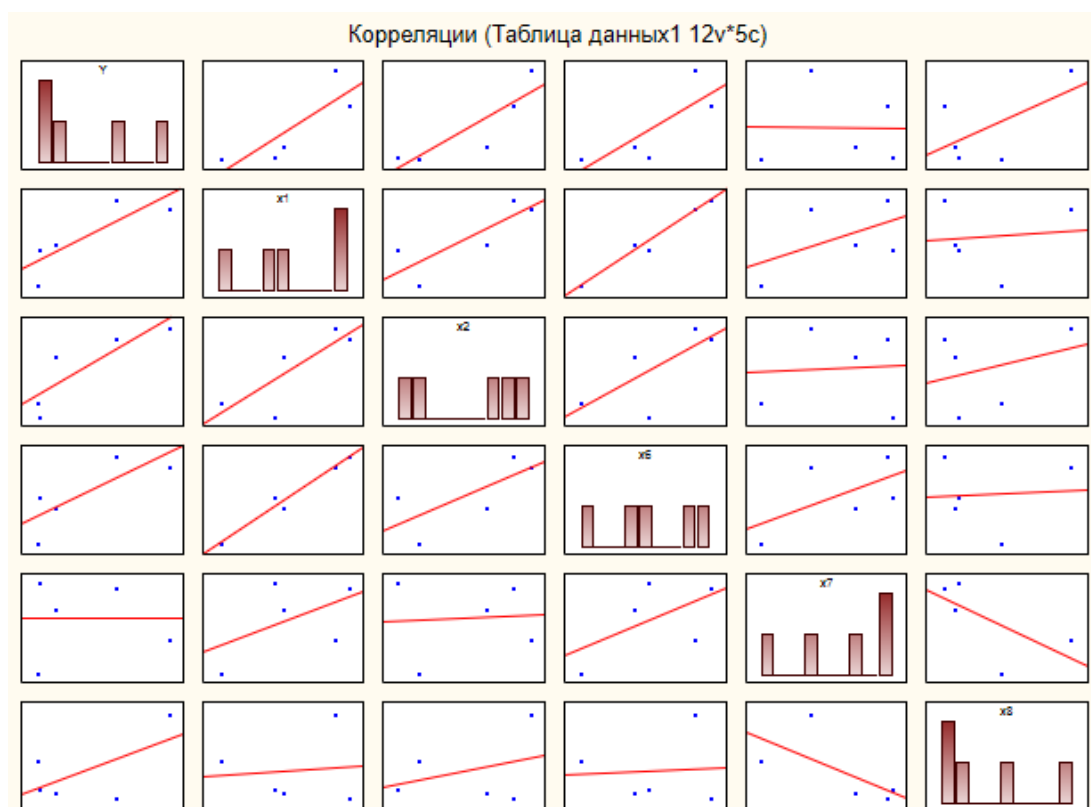

Рисунок 2.2 – Діаграма розсіювання для залежних та незалежних змінних

Таблиця 2.13 – Результати регресійного аналізу щодо зв'язку між оборотними активами

Змінна	Параметри рівняння регресії	R^2	R	F*	t**	p-знач.
x_0	215,86	0,99	0,99	744,27	6,283	0,100
x_1	0,939				-20,223	0,031
x_2	0,234				24,753	0,026
x_6	0,158				21,118	0,030
* значення F-критерію Фішера повинно перевищувати табличне (в нашому випадку, де $\alpha=0,05$, воно складає 215,7);						
** значення t-критерію Стьюдента повинно перевищувати табличне (в нашому випадку, де $\alpha=0,05$, воно складає 6,31).						

Отримана модель буде оцінюватись за такими критеріями: коефіцієнт детермінації, критерії Фішера і Стьюдента.

Коефіцієнт детермінації R^2 показує, яка частка варіації результативного показника пов'язана із варіацією факторних показників. Відповідь про значимість отриманих результатів можуть дати критерії Фішера (F-критерій) і Стьюдента (t-критерій):

– фактичне значення F -критерія порівнюється із його табличним при заданих ступенях свободи і рівню значимості ($F_{розр.} > F_{табл.}$ і імовірність p менша/рівна ніж 0,05 (при заданому рівню довіри 0,95) – гіпотеза про значимість зв'язку між залежною і факторними змінними підтверджується, якщо ж навпаки – відкидається);

– то розраховане значення t -критерію, порівнюється із табличним значенням $t_{табл.}$ ($t_{табл.} < t_{розр.}$, то можна говорити про значимість коефіцієнта детермінації). У випадку із отриманими коефіцієнтами рівняння, то дана рівність, також значення імовірності p , при кожному значенні критерію, яке також повинно бути меншим/рівним 0,05 (при заданому рівню довіри 0,95) говорить нам про те, що вони є значимими в моделі і відмінні від 0.

Як бачимо, результати моделювання є статистично значимими, коефіцієнти детермінації вище ніж 0,9, що свідчить про адекватність одержаних розрахунків. Таким чином, підвищення виданих кредитів на один млн. грн. провокує збільшення залучених депозитів на 0,939 млн. грн., підвищення облікової ставки на 1 % збільшує обсяг залучених депозитів на 0,234 млн. грн. та середньомісячної заробітної плати на - та 0,158 млн. грн. відповідно. Отже, для максимізації залучених депозитів банків необхідно поступово нарощувати зазначені показники.

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ФІНАНСОВА ЗВІСТНІСТЬ

Таблиця А.1 – Кошти клієнтів за 2016-2018 рр.

<i>У мільйонах українських гривень</i>	31 грудня 2018 р.	31 грудня 2017 р. (перераховано)	31 грудня 2016 р. (перераховано)
Фізичні особи			
- Строкові депозити	109 778	119 476	119 519
- Поточні рахунки/рахунки до запитання	72 892	51 535	31 207
Юридичні особи			
- Строкові депозити	11 422	12 798	14 677
- Поточні/розрахункові рахунки	36 785	28 318	15 253
Державні організації			
- Поточні/розрахункові рахунки	178	40	-
Всього коштів клієнтів	231 055	212 167	180 656

Таблиця А.2 – Розподіл коштів клієнтів за галузями економіки за 2016-2018 рр.

<i>У мільйонах українських гривень</i>	31 грудня 2018 р.		31 грудня 2017 р. (перераховано)		31 грудня 2016 р. (перераховано)	
	Сума	%	Сума	%	Сума	%
Фізичні особи	182 670	80	171 011	81	150 726	84
Сфера послуг	11 129	5	7 517	3	6 620	4
Торівля	7 533	3	9 952	5	9 133	5
Виробництво	3 303	1	2 571	1	2 203	1
Сільське господарство	1 105	1	1 365	1	1 612	1
Транспорт та зв'язок	732	-	1 208	1	2 471	1
Підприємства державної власності	178	-	40	-	-	-
Машинобудування	174	-	319	-	308	-
Інше	24 231	10	18 184	8	7 583	4
Всього коштів клієнтів	231 055	100	212 167	100	180 656	100

Таблиця А.3 - Процентні доходи та витрати за 2017 – 2018 рр.

<i>У мільйонах українських гривень</i>	2018 рік	2017 рік
Процентні доходи		
<i>Процентні доходи за ефективною ставкою відсотка</i>		
Кредити та аванси фізичним особам	15 934	11 699
Інвестиційні цінні папери за СВІСД	6 398	-
Кредити та аванси юридичним особам	1 576	2 839
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	1 112	471
Інвестиційні цінні папери за АС	798	-
Заборгованість банків	303	215
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	77	-
Придбані/створені знецінені кредити	6	-
Інвестиційні цінні папери, наявні для продажу	-	6 223
Інвестиційні цінні папери, що утримуються до погашення	-	1 661
Інше	-	1
Всього процентних доходів за ефективною ставкою відсотка	26 204	23 109
<i>Інші процентні доходи</i>		
Інвестиційні цінні папери за СВПЗ	4 167	-
Фінансовий лізинг	383	1 376
Всього інших процентних доходів	4 550	1 376
Всього процентних доходів	30 754	24 485
Процентні витрати		
Строкові депозити фізичних осіб	9 010	12 051
Поточні/розрахункові рахунки	2 316	1 793
Заборгованість перед НБУ	1 697	2 751
Строкові депозити юридичних осіб	866	1 617
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	87	136
Субординований борг	17	19
Інше	9	7
Всього процентних витрат	14 002	18 374
Чистий процентний дохід	16 752	6 111

Таблиця А.4 – Основні принципи облікової політики 2016 р.

<i>У мільйонах українських гривень</i>	2016 рік (як звітано)	Рекласифікація	2016 рік (як рекласифіковано)
Окремий звіт про фінансовий стан			
Заборгованість банків	2 410	(2 410)	-
Гарантійні депозити в банках	2 410	(2 410)	-
Інші фінансові активи	229	2 410	2 639
Гарантійні депозити	-	2 410	2 410
Кошти клієнтів	181 133	(477)	180 656
Резерви, інші фінансові та нефінансові зобов'язання	4 000	(4 000)	-
Інші фінансові зобов'язання	-	1 932	1 932
Резерви та нефінансові зобов'язання	-	2 545	2 545

Таблиця А.5 – Основні принципи облікової політики 2017 - 2018 рр.

<i>У мільйонах українських гривень</i>	2017 рік (як звітано)	Рекласифікація	2017 рік (як рекласифіковано)
Окремий звіт про фінансовий стан			
Заборгованість банків	4 516	(1 613)	2 903
Гарантійні депозити в банках	1 613	(1 613)	-
Інші фінансові активи	490	2 450	2 940
Гарантійні депозити	-	2 450	2 450
Інші активи	9 652	(837)	8 815
Інші	1 112	(837)	275
<hr/>			
Кошти клієнтів	212 750	(583)	212 167
Резерви, інші фінансові та нефінансові зобов'язання	4 397	(4 397)	-
Інші фінансові зобов'язання	-	1 688	1 688
Резерви та нефінансові зобов'язання	-	3 292	3 292
<hr/>			
Окремий звіт про рух грошових коштів			
Чисте (збільшення)/зменшення заборгованості перед НБУ	-	1 500	1 500
Надходження коштів від кредиту рефінансування НБУ	17 201	(1 500)	15 701

Таблиця А.6 - Інші фінансові активи 2016 – 2018 рр.

<i>У мільйонах українських гривень</i>	31 грудня 2018 р.	31 грудня 2017 р. (перераховано)	31 грудня 2016 р. (перераховано)
Гарантійні депозити	2 384	2 450	2 410
Розрахункові операції з клієнтами	830	855	641
Нарахований дохід до отримання	118	166	32
Інше	35	6	36
Мінус: резерв під очікувані кредитні збитки	(624)	(537)	(480)
Всього інших фінансових активів	2 743	2 940	2 639

Таблиця А.7 - Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями 2017 – 2018 рр.

<i>У мільйонах українських гривень</i>	31 грудня 2018 р.	31 грудня 2017 р.
Кореспондентські рахунки та депозити «овернайт» банків	135	184
Поточні розміщення коштів комерційних банків	40	-
Строкові розміщення коштів комерційних банків	19	30
Гарантійні депозити банків	1	1
Строкові кредити за кредитними лініями від інших фінансових організацій	-	19
Всього заборгованості перед банками та іншими фінансовими організаціями	195	234